

Knihy nemá věcný rejstřík, což nevdává, protože čtenář snadno téměř každé slovo najde v textu podle věcných hledisek. Vykládaných slov je totiž tolik, že věcný rejstřík by byl neúměrně rozsáhlý.

Knihy V. Styblíka, která je odborně vysoce fundovaná, je významným obohacením naší popularizační a jazykově výchovné literatury. Vede uživatele češtiny k tomu, aby pozorovali, hodnotili a vykládali svůj jazyk. Vkusné jsou ilustrace Zdeňky Krejčové.

LITERATURA

- HALLER, J. (1969–1977): *Český slovník věcný a synonymický 1–3*. Praha: SPN.
- HAVRÁNEK, B. (1936): Vývoj spisovného jazyka českého. In: *Československá vlastivěda*, řada II. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, s. 1–144.
- JELÍNEK, J. – STYBLÍK, V. (1971): *Čtení o českém jazyku*. Praha: SPN.
- KLÉGR, A. (2007): *Tezaurus jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- KOBLÍŽEK, V. (1995): Čeština a výpočetní technika. In: J. Jančáková – M. Komárek – O. Uličný (eds.), *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, s. 215–218.
- SVOBODA, K. (1972–73): J. Jelínek – V. Styblík: Čtení o českém jazyku, Praha 1971 [recenze]. *Český jazyk a literatura*, 23, s. 85–88.

Josef Štěpán

Zborovská 32, 150 00 Praha 5
stepan.josef@centrum.cz

Kruh přátel českého jazyka v akademickém roce 2007/2008

Podzimní běh Kruhu přátel českého jazyka zahájila 3. 10. 2007 literární historička a přední německá překladatelka z češtiny *Kristina Kallert(ová)* (Řezno) poutavou přednáškou s provokativním názvem *Nešťastná to žena? (Ke korespondenci Boženy Němcové)*, v níž se – nepochybně pod dojmem opakované trpělivé četby, která je předpokladem pro její citlivý překlad – úmyslně věnovala „šťastným črtám“, akcentujícím mj. krajinné scenerie. Komparací s obdobnými úryvky z německé klasické literatury dokázala, že lze epistolografický odkaz B. Němcové důstojně postavit vedle dopisů A. Stiftera či T. Fontana. O týden později se ptala takřka detektivně-kryptickým způsobem literární historička a archivářka *Hana Klínková* (Praha), *Co lze objevit ve sbírkovém fondu jednotlivin (O fondu varií v Literárním archivu PNP v kontextu historie archivu)*. V tomto její zásluhou nedávno zpracovaném fondu lze totiž objevit leccos – vedle torza exulantského bratrského archivu z Halle třeba unikátní raněobrozené tisky „boudáckých“ autorů, dosud nezveřejněné dopisy Ernsta Pollaka jeho první ženě M. Jesenské nebo dojemný dopis Jaroslava Ježka z USA, datovaný 15. březnem 1939... Třetí večer podzimního běhu – *Z kodifikační dílny Naší řeči* –

věnoval J o s e f Š i m a n d l (Praha) 17. 10. osudu konkrétního svého článku v redakčním řízení časopisu *Naše řeč*. Neobvyklé bylo představení interních oponentských posudků veřejnosti a ostrá kritika rozhodnutí redakce o článku, který nakonec vyšel v jiném bohemistickém časopise. Za redakci vystoupila s vysvětlením Ludmila Uhlířová, diskuse se týkala i obecnějšího problému odborného publikování v oboru bohemistiky a jeho oceňování v akademickém světě. Následující týden, 24. 10., představily L i b u š e Č i ž m á r o v á a M i l e n a Š i p k o v á (Brno) projekt *Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Úvodní část přednášky přítomné seznámila s historií sběru a klasifikace moravskoslezského anoikonymického materiálu a s teoreticko-metodologickou koncepcí slovníku, v další části se referující zaměřily na prezentaci digitální databáze pomístních jmen a počítačového programu, který automaticky vytváří část heslového odstavce a rovněž různé typy map pro jednotlivá hesla. Výsledkem práce autorského kolektivu bude nejen klasický slovník, ale i jeho digitální verze, umožňující pokročilé vyhledávání nejrůznějších informací a jejich zobrazování na mapách. Poslední říjnový den se zabývala fundovaným a přitom zábavným způsobem L u c i e P e i s e r t o v á (Praha) *Neologismy Karla Slavoje Amerlinga v oblasti chemické terminologie*, přičemž si všímala i dalších (zdánlivě?) pošetilých filologických aktivit tohoto „mimochodníka“ českého obrození. První listopadovou přednášku (7. 11.) připravila Ž a n e t a P r o c h á z k o v á (Praha) pod názvem *Literární onomastika*. Poutavá přednáška se zabývala především volbou osobních jmen literárních postav v nejrůznějších žánrech a u nejrůznějších autorů. Všímala si i toho, kdy postava vystupuje beze jména a jak lze jménem rozlišit postavy kladné a záporné. V další přednášce (14. 11.) se J i ř í R e j z e k (Praha) zabýval různými pojetími třídění tzv. *lidové etymologie*, zamýšlel se nad jejich kritérii a předložil vlastní návrh klasifikace. Stranou jeho pozornosti nezůstaly ani otázky vymezení lidové etymologie vůči jiným, příbuzným jevům – např. kontaminaci, analogii a mylné dekompozici na jedné straně a žertovné, bakalářské i vědecké etymologii na straně druhé. 21. 11. vystoupil v Kruhu T o m á š K u b í k (Praha) s přednáškou na téma *Neurolingvistika*. Publiku v ní představil hlavní otázky, jimiž se tato rozvíjející se pomezí disciplína zabývá, včetně zásadních sporů o to, zda se v nás jazyková schopnost vynořuje, nebo do nás naopak vrůstá, a nastínil i představy badatelů o tom, jakým způsobem jsou jednotlivé jazykové moduly lokalizovány v mozku. O týden později, 28. 11., popsal M i l o š S l á d e k (Praha), co obsahují *Pozůstalosti jazykovědců v Literárním archivu PNP*; upozornil na to, že pozůstalostní fondy lingvistů dvacátého století jsou na rozdíl od fondů jejich obrozených předchůdců zpracovány jen z malé části a že navzdory bohatství různorodých písemností, které jsou v nich uloženy, o ně badatelé nejvíce proužádají zájem. 5. 12. pozval Kruh I r e n u F u k o v o u (Praha), aby přednášela o utrakvistickém knězi *Janu Bechyňkovi* († 1507), z jehož pozůstalosti vydala Noemi Rejchrtová v roce 1984 pozoruhodný text *Praga mistica* (sic), a hlavně o textu deseti jeho náboženských pojednání z pražské muzejní knihovny. U Kulatého stolu Kruhu se 12. 12. u příležitosti *Završení čtyřsvazkové kritické edice korespondence Boženy Němcové* setkali zástupci editorského kolektivu J a r o s l a v a J a n á č k o v á, M a g d a l é n a P o k o r n á a R o b e r t A d a m (všichni Praha), kteří se přítomným hostům světili s tím, co jim několikaletá práce na edici dala, a V l a s t i m i l V á l e k (Brno), který celou edici zhodnotil po formální i obsahové stránce jakožto nestranný posuzovatel.

První dvojpřednášku letního běhu Kruhu (20. 2.) věnovali *K poctě prof. dr. Alexandra Sticha* († 26. 1. 2003) svému příteli T i l m a n B e r g e r (Tübingen) zdánlivě hodnotově jednoznač-

ným vystoupením o *Alexandru Stichovi a Temnu* a *František Fröhlich* (Praha) břitkou úvahou o *Překladačských chybách*. Obě přednášky nejen připomněly Stichovy odborné a popularizační zájmy, ale též důstojným způsobem uctily jeho památku. O týden později pokračovala *Kateřina Bobková* (Praha) ve svém – v Kruhu již druhém – poučeném a v nejlepším slova smyslu zaujatém zprostředkovávání kulturního odkazu členů Tovaryšstva Ježíšova, tentokrát přednáškou na téma *Jezuitské školské hry*. V diskusi auditoriu prozradila i některé své praktické zkušenosti z moderní inscenace tohoto specifického dramatického žánru. 5. 3. zauvažovala *Milada Homolková* (Praha), co by se stalo, *Kdyby Lyra nelyroval... Nejen o staročeském rukopise NK XVII C 20*. Ohlas díla proslulého francouzského teologa 14. století, oblíbence M. Jana Husa, v českém prostředí všechny přítomné překvapil: podle některých indicií se zdá, že by staročeský překlad Lyry mohl vzniknout v témže prostředí jako některé staročeské překlady biblické. *Svatopluk Pastyřík* (Hradec Králové) vystoupil dne 12. 3. s přednáškou *Nestandardizovaná pojmenování osob v synchronním a diachronním pohledu*. Označení „nestandardizovaná pojmenování osob“ užívá pro všechny možné užívané podoby a formy oslovení lidských jedinců propriálními prostředky, které nejsou matričně standardizovány (nejsou tedy úředními, oficiálními pojmenováními). Kromě hypokoristik (tvořených nejen od rodných jmen, ale i od příjmení) k nim patří přezdívky, tovaryšská jména, jména po chalupě a různé další typy doplňkových jmen. Srovnání současné pojmenovací praxe s onomaziologickou praxí středověkou i proměny vnímání a používání výše uvedených skupin antroponym v posledních desetiletích S. Pastyříkovi umožnily sledovat změny jejich funkcí a významů v závislosti na vývoji společnosti. 19. 3., jinak symbolicky na Popeleční středě a na Půst Ester (Ta'anit Ester), *Žaneta Procházková* (Praha) pohovořila o *Básních dětí z terezínského ghetta*. Při této příležitosti jsme si připomněli i Jiřího F. Fraňka († 30. 12. 2007), častého přednášejícího v Kruhu, literárního historika, editora a překladatele, jednoho z vychovatelů dětí rodinného tábora v koncentračním táboře Birkenau... *Světla Čmejrková* (Praha) se 26. 3. v přednášce nazvané *Od interview k talk-show: konstrukce kontroverze* zaměřila na proměny televizních dialogických pořadů ve smyslu posunu k dominanci zábavní funkce, k otevírání prostoru soukromým tématům i prostředkům soukromé komunikace a k překračování žánrových i zdvořilostních norem, tedy souhrnně k tomu, co Norman Fairclough nazývá konverzacionalizací médií. Ve vystoupení s originálním názvem *Berounští medvědi a vánoční pošta z Božího Daru* a s vysvětlujícím podtitulem *O propriích a využití lidové etymologie proprií v reklamě* ozřejmil 2. 4. *Jaroslav David* (Ostrava) způsoby fungování vlastních jmen v reklamě i reklamní funkci jich samých, často v souvislosti s lidovou etymologií zkoumaných proprií. O týden později, 9. 4., představila *Martina Hamplová* (Praha) *Pomístní jména na Sedlčansku*. Předmětem jejího zkoumání byla souvislost jmen s charakterem krajiny, s místním nářečím i se systémem pomístních jmen z celých Čech. Trojici onomastických témat uzavřela 16. 4. *Michela Čornejová* (Brno) přednáškou *Nejstarší česká místní jména*. Vycházela přitom z oikonym zachycených v 10.–13. století a zaměřila se především na jejich tvoření. Vybrané typy místních jmen (např. posesivní místní jména na *-ov*, *-ín*, místní jména na *-ice* apod.) představila detailně. Na svatého Vojtěcha (23. 4.) se během desátého večera jarního běhu 2008 sešel Kulatý stůl; besedovalo se na téma *Deset let České knižnice*; edici, v níž vyšlo na padesát titulů, představil *Jiří Holý* (Praha) a nezávislý posudek pronesl za sebe a za *Michala Kosáka Jiří Flaišman* (oba Praha). V kruhu předních českých edi-

torek a editorů se diskutovalo o korekcích původních představ o reprezentativní edici české klasické literatury, o neprodejnosti i vyprodanosti některých titulů a absenci nových editorů a editorek, kteří by se do práce zapojili. *Inscenace plebejzmu v české pивní reklamě let 1999–2004* – tak nazvala svou přednášku 30. 4. Jiřina van Leeuwen-Turnovcová (Jena). V seriálových reklamách na česká piva, které přítomným hostům promítla, odhalila koncentrované a zvýrazněné rysy plebejzmu, tak jak byl vymezen sociálními a kulturními historiky: hédonistické zaměření, neformální vystupování, kolektivní smích a malého, nešikovného antihrdinu. Celý ročník přednášek uzavřel 7. 5. Viktor Viktora (Plzeň). V přednášce *České národní obrození a národní egoismy?* rozvinul přístup Vladimíra Štěpánka k obrozené literatuře: srovnával ji nikoli se soudobou produkcí velkých, konstituovaných evropských národů, nýbrž s jejich díly z dob vytváření novodobého národa a jeho kultury – a našel řadu shodných rysů, které ospravedlňují tezi o obrození jako modernizační etapě, kterou v různých dobách prošly všechny evropské národy. Organizátoři se těší na další ročník a nadějí se, že návštěvnost přednášek bude i nadále stoupat: v uplynulém roce dosáhla zejména zásluhou univerzitních studentů průměru třiatřiceti posluchačů na přednášku.

*Robert Adam, Milan Harvalík, Ondřej Koupil,
Václav Petrbok, Vladimír Šmilauer*

*Kruh přátel českého jazyka
Filozofická fakulta UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
vladimir.smilauer@tiscali.cz*